

Sygn. akt III A Ua 1096/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Ciuraszkiewicz (spr.)
Sędziowie:	SSA Danuta Rychlik-Dobrowolska SSO del. Ireneusz Lejczak
Protokolant:	Adrianna Szymanowska

po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2012 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku (...) Spółki z o.o. z siedzibą we W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

przy udziale zainteresowanej M. Ś.

o ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu

z dnia 13 czerwca 2012 r. sygn. akt VIII U 214/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawcy kwotę 120,- zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 25 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych oddział we W. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne) pracownicy M. Ś. zatrudnionej w (...) sp. z o.o. we W. wynosi:

w grudniu 2005 r.:

- ubezpieczenia emerytalne i rentowe 1.499,01 zł;

- ubezpieczenie chorobowe 1.499,01 zł;
- ubezpieczenie wypadkowe 1.499,01 zł;
- ubezpieczenie zdrowotne 1.218,54 zł;

w grudniu 2006 r.:

- ubezpieczenia emerytalne i rentowe 3.583,75 zł;
- ubezpieczenie chorobowe 3.583,75 zł;
- ubezpieczenie wypadkowe 3.583,75 zł;
- ubezpieczenie zdrowotne 2.913,24 zł.

Od opisanej decyzji płatnik składek (...) sp. z o.o. we W. złożyła odwołanie.

Wyrokiem z 13 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne zainteresowanej M. Ś. nie wliczył wartości wypłaconych świadczeń rzeczowych (bonów towarowych) za grudzień 2005 r. i za grudzień 2006 r. Sąd zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału we W. na rzecz wnioskodawczyni spółki (...) 60,- zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd I instancji ustalił, że (...) sp. z o.o. we W. działa na podstawie umowy spółki z 29 czerwca 2001 r. i posiadając hotele na terenie całego kraju, prowadzi działalność w szczególności w zakresie hotelarstwa oraz gastronomii.

W (...) została powołana komisja socjalna, składająca się z kilku osób, która zajmowała się ustaleniem oraz przyznawaniem świadczeń socjalnych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. W skład komisji wchodził prezes spółki oraz pracownicy działu kadr. Nie było stałego składu komisji socjalnej, zmieniał się on w zależności od sytuacji. Przyznawanie świadczeń socjalnych następowało po analizie sytuacji materialnej każdego pracownika i podjęciu decyzji przez komisję. Pracownicy nie przedstawiali oświadczenia o zarobkach, albowiem komisja socjalna знаła wysokość uzyskiwanych przez nich wynagrodzeń.

Środki zakładowego funduszu świadczeń socjalnych są gromadzone na odrębnym rachunku bankowym. (...) dokonywał odpisów na z.f.ś.s. w podstawowej wysokości przewidzianej przez ustawę. Wnioskodawca nigdy nie przekazywał na fundusz większych środków, aniżeli mógł przekazać w postaci odpisów fakultatywnych, czy dobrowolnych. Świadczenia przyznane z funduszu nie były uzależnione od wyników w pracy, nie stanowiły nigdy też świadczenia o charakterze funkcyjnym.

W (...) zostały utworzone regulaminy zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. W regulaminie, który wszedł w życie 1 września 1996 r., po uzgodnieniu z zakładową organizacją związkową, § 6 pkt 1 stanowił, że zakres uprawnień do poszczególnych rodzajów świadczeń uzależniony jest od sytuacji materialnej i życiowej uprawnionego. Zgodnie z pkt. 2 sytuację życiową i materialną uprawnionych miała oceniać komisja, biorąc pod uwagę wysokość dochodu na jednego członka rodziny. W sytuacji zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy, więcej niż w jednym zakładzie pracy, pracownik mógł skorzystać ze świadczenia zakładowego funduszu tylko w jednym, wskazanym przez pracownika, zakładzie (§ 5). W myśl § 8 ust. 2 regulaminu zawarto postanowienie, że w miarę możliwości finansowych przedsiębiorstwa, jest możliwe przeznaczenie środków funduszu na inne formy działalności socjalnej. Natomiast § 26 regulaminu przewidywał, że środki funduszu są gromadzone na odrębnym rachunku bankowym na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Kolejny regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w pkt. 2 ust. 1 lit. d stwierdzał, że środki funduszu przeznaczają się na finansowanie działalności socjalnej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z funduszu,

w tym: zakup bonów z okazji świąt Bożego Narodzenia. Regulamin został uzgodniony w dniu 11 lutego 2008 r. z pełnomocnikiem reprezentującym interesy pracowników. Decyzja o przyznaniu świadczenia miała charakter uznaniowy (pkt 4 ust. 3). Postanowienia niniejszego regulaminu weszły w życie w z dniem 1 marca 2008 r.

W regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, który wszedł w życie 4 kwietnia 2009 r., w pkt. 2 lit. d zawarto informację, że środki z funduszu przeznacza się na finansowanie działalności socjalnej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z funduszu, w tym: zakup bonów z okazji świąt Bożego Narodzenia oraz świąt wielkanocnych. Regulamin przewidywał, że przyznanie pomocy pieniężnej z funduszu uzależnione jest od sytuacji życiowej, rodzinnej lub materialnej osoby uprawnionej (pkt 4 ust. 1). Z kolei w pkt. 4 ust. 7 regulaminu, przyznanie osobom uprawnionym świadczeń z funduszu zależało od decyzji zarządu pracodawcy. Regulamin został uzgodniony w dniu 20 marca 2009 r. z pełnomocnikiem reprezentującym interesy pracowników, tj. przedstawicielem związków zawodowych.

Do regulaminów zakładowego funduszu świadczeń socjalnych obowiązujących w okresie od 1 września 1996 r. do chwili obecnej działający w (...) związek zawodowy pracowników nie wniósł zastrzeżeń.

W uchwałach zarządu (...) sp. o.o. zatwierdzono zakup bonów towarowych dla pracowników zgodnie z regulaminem z.f.ś.s. Wartość bonów była uzależniona od wysokości dochodów pracowników oraz okresu zatrudnienia i wymiaru etatu. Zakład pracy uzależniał wysokość przyznanego bonu w zależności od stażu pracy wyłącznie co do pierwszego roku zatrudnienia.

Środki zgromadzone w zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przeznaczone na świadczenia na rzecz pracowników, były podzielone na świadczenia przyznawane na wniosek oraz na świadczenia przyznawane bez takiego wniosku. Świadczenia przyznawane na wniosek rozpatrywała komisja socjalna, a ostateczna decyzja należała do zarządu spółki (...). Świadczenia przyznawane bez konieczności składania wniosku ustalała komisja socjalna w oparciu o postanowienia podjętych uchwał zarządu wnioskodawcy. Bony towarowe wypłacane pracownikom na święta Bożego Narodzenia oraz na Wielkanoc były świadczeniem udzielanym bez konieczności złożenia wniosku. Zasadniczą przesłanką przyznania bonów dla pracowników wnioskodawcy była wysokość uzyskiwanego przez nich wynagrodzenia zasadniczego w miesiącu poprzedzającym przyznanie bonów towarowych. Konstrukcja wypłaty bonów towarowych była tak ustalona, że obejmowała ona wszystkich pracowników zatrudnionych w (...), z różnicą jednak jej wysokości w zależności od osiąganego dochodu. Natomiast pozostałe świadczenie socjalne przewidziane w regulaminie z.f.ś.s., tj. zapomogi oraz pożyczki mieszkaniowe, były przeznaczone wyłącznie dla osób znajdujących się w złej sytuacji finansowej, przyznawane po wnikliwej analizie statusu materialnego osoby potrzebującej pomocy. Bony towarowe były finansowane przez spółkę z rachunku zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

W wyniku kontroli przeprowadzonej w okresie od 10 maja 2011 r. do 2 sierpnia 2011 r. przez wydział kontroli płatników składek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych we W. stwierdzono, że wnioskodawca nieprawidłowo ustalił podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Zaskarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił do podstawy wymiaru na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne pracowników kwoty wypłaconych świadczeń rzeczowych (bonów towarowych). Protokół kontroli z 2 sierpnia 2011 r. został doręczony płatnikowi składek 2 sierpnia 2011 r., natomiast aneks z dnia 31 sierpnia 2011 r. doręczono w dniu 31 sierpnia 2011 r.

Zainteresowana – M. Ś. – będąc zatrudnioną w (...) we W., otrzymała od zakładu pracy świadczenia socjalne w postaci bonów towarowych z okazji świąt Bożego Narodzenia i świąt wielkanocnych.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. Płatnik przy wypłacie świadczeń socjalnych w postaci bonów towarowych kierował się kryterium materialnym, które zostało sformalizowane w uchwałach zarządu spółki. W ocenie Sądu Okręgowego, stanowisko organu rentowego nie znajduje przede wszystkim oparcia w przepisach rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.). W § 2 rozporządzenia wymieniono przychody, które nie stanowią podstawy wymiaru składek, a wśród nich,

w punkcie 19 – świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Zdaniem Sądu I instancji, w świetle tego przepisu istotne dla ustalenia obowiązku oskładkowania jest źródło przychodu, a nie rodzaj świadczenia. Nie jest to – wbrew stanowisku strony pozwanej – przychód stanowiący dodatkowe wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę i nadal mieści się w kategorii wymienionej w § 2 pkt 19 rozporządzenia.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany organ rentowy i zaskarżając go w całości zarzucił:

- naruszenie art. 18 ust.1, 20 ust. 1 oraz 41, 46 i 47 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. nr 164, poz. 1027 ze zm.) oraz § 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 1996 r. nr 70, poz. 335 ze zm.) poprzez błędne przyjęcie, że brak jest podstaw do zaliczenia do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia: emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne od wypłaconych zainteresowanemu świadczeń rzeczowych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w postaci bonów towarowych, podczas gdy prawidłowa wykładnia i zastosowanie przytoczonych przepisów prowadzi do wniosku, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych zasadnie określił wobec zainteresowanej podstawy wymiaru składek za wskazane ubezpieczenia z uwzględnieniem przychodu w postaci wypłaconych bonów towarowych z uwagi na fakt, że świadczenia te wypłacane były przez płatnika składek bez uwzględnienia sytuacji życiowej i materialnej zainteresowanej, a nadto wypłacane były niezgodnie z obowiązującym u płatnika regulaminem zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, co prowadzi do wniosku, że przychód ten nie podlega zwolnieniu określonemu w § 2 ust. 1 pkt 19 powołanego rozporządzenia, a zatem winien być uwzględniony w podstawie wymiaru składek za sporne okresy;
- naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 83 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 86 ust. 2 pkt 2, 87, 88 oraz 91 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w zw. z art. 18 ust. 1 i art. 21 powołanej ustawy oraz § 2 pkt 19 rozporządzenia MPiPS z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz.U. nr 161, poz. 1106 ze zm.) i art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez błędne uznanie, że uprawnienia kontrolne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych winny się sprowadzać do ustalenia, czy istnieje w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych podstawa do finansowania świadczeń socjalnych, oraz czy środki pochodzą z odrębnego funduszu, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów wskazuje, iż organ rentowy jest uprawniony do kontroli w tym zakresie;
- naruszenie art. 233 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędną ocenę mocy i wiarygodności materiału dowodowego, a w szczególności okoliczności wypłat bonów towarowych w spornym okresie i treści obowiązującego u płatnika regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, które to okoliczności wskazują, że wypłata świadczenia rzeczowego nastąpiła z naruszeniem zarówno kryteriów socjalnych, jak i postanowień tego regulaminu.

Wskazując na powyższe zarzuty, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania.

W odpowiedzi na apelację (...) sp. z o.o. we W. wniosła o jej oddalenie z uwagi na oczywistą bezzasadność i obciążenie organu rentowego kosztami zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie jest uzasadniona.

Stan faktyczny sprawy jest bezsporny, a spór dotyczy wyłącznie interpretacji przepisów prawa.

Zasadniczym aktem prawnym, regulującym kwestię ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne jest ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 11 z 2007 r., poz. 74 ze

zm.), a w dalszej kolejności rozporządzenia wydane na podstawie delegacji zawartej w tej ustawie. Spornej kwestii dotyczy przede wszystkim art. 18 ust. 1 wskazanej ustawy formułujący ogólną zasadę, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowi przychód - w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, co wynika z art. 4 ust.9 ustawy systemowej.

Z mocy delegacji zawartej w art. 21 tej ustawy obowiązuje rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. nr 161, poz.1106, ze zm.). W § 2 ust. 1 tego rozporządzenia wymieniono przychody, które nie stanowią podstawy wymiaru składek, w tym w punkcie 19, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Do dnia 30 stycznia 2004 r. rozporządzenie w § 2 zawierało punkt 12, obecnie uchylony, o następującej treści: „wartość świadczeń okolicznościowych przyznawanych w formie rzeczowej lub w formie bonów towarowych uprawniających do zakupu w sklepach artykułów spożywczych i przemysłowych, pod warunkiem, że nie podlegają one wymianie na pieniądze - do wysokości nie przekraczającej rocznie kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych”. Jednak – wbrew pogładowi prezentowanemu przez stronę pozwaną – uchylenie tego przepisu nie wyklucza przyjęcia, że bony towarowe nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie. Powoływany już przepis § 2 pkt 19 ma bowiem ogólny charakter i przyporządkowuje przychód podlegający wyłączeniu do źródła jego pochodzenia. Jeśli więc bony towarowe finansowane są ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, to nie są wliczane do podstawy wymiaru składek, gdyż mieszczą się w dyspozycji przepisu § 2 pkt 19 rozporządzenia.

Odpowiedzi, czy w sprawie mamy do czynienia z tego rodzaju przychodem, poszukiwać należy w ustawie z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. nr 70 z 1996 r., poz. 335 ze zm.) i regulaminie utworzonym na podstawie art. 8 ust. 2 tej ustawy.

Dołączony do akt sprawy regulamin obowiązujący u odwołującej się wskazuje w punkcie 1 ust. 8 także na inne niż wymienione formy działalności socjalnej, jednak w miarę posiadanych środków. To właśnie uregulowanie stanowi podstawę do sfinansowania bonów towarowych z funduszu świadczeń socjalnych.

Uprawnienia kontrolne organu rentowego sprowadzają się zatem do ustalenia, czy istnieje w regulaminie podstawa sfinansowania bonów oraz sprawdzenia, czy środki rzeczywiście pochodzą z funduszu świadczeń socjalnych. Chodzi mianowicie o to, czy środki pochodzą z odrębnego rachunku bankowego utworzonego zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 12 ust. 1 ustawy z 4 marca 1994 r. Okoliczność ta, wobec ustaleń kontroli ZUS, jest bezsporna. Środki na bony przeznaczono z odrębnego konta bankowego, na którym gromadzono środki funduszu socjalnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego organ rentowy nie ma uprawnień do ingerencji w zasady przydziału bonów, tj. w badanie sytuacji materialnej, rodzinnej i osobistej pracowników. Problem ten ustawa z 4 marca 1994 r. uregulowała odmiennie i uprawnienia kontrolne złożyła w ręce związków zawodowych. Związki mogą, zgodnie z art. 8 ust. 3 w/w ustawy, wystąpić do sądu pracy z roszczeniem o zwrot funduszowi środków wydatkowanych niezgodnie z przepisami ustawy lub o przekazanie należnych środków na fundusz. Zatem tyczący powyższej kwestii zarzut apelacji traktować należy jako nietrafny. Zarzut ten mógłby być ewentualnie uzasadniony w przypadku wyroku sądu pracy orzekającego zwrot środków funduszowi.

Ustawa zawiera też przepis o odpowiedzialności karnej za niewłaściwe gospodarowanie środkami funduszu sformułowany w art. 12a ustawy. Jednak tutaj funkcje kontrolne powierzono Państwowej Inspekcji Pracy.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, apelację organu rentowego należało oddalić na mocy art. 385 kpc. Orzeczenie o kosztach oparto na przepisie art. 98 kpc oraz § 6 pkt 1 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. nr 163, poz. 1349 ze zm.).